

УДК 37.01:1:316.61(477)(043.3)

Є.М.РЯБЕНКО (кандидат філософських наук, доцент кафедри менеджменту організацій Запорізької державної інженерної академії)
Запорізька обласна рада, Запоріжжя
E-mail: annabell2006@mail.ru

**ПРИНЦИП ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМУ В УПРАВЛІННІ ВИЩОЮ
ОСВІТОЮ: МОТИВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЯК СУБ'ЄКТА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ**

Розглянуто особливості реалізації філософського принципу людиноцентризму в управлінні вищою освітою. Досліджено мотиваційні фактори викладацької діяльності в сучасних українських вищих навчальних закладах.

***Ключові слова:** людиноцентризм, освіта, вища освіта, управління освітою, освітній менеджмент, мотивація, потреби.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сьогодні, в час гуманізації і демократизації суспільних відносин актуалізується питання застосування гуманістичної парадигми в управлінні вищою освітою, яка набула назви людиноцентристського підходу. Людиноцентризм – це актуалізація гуманістичних тенденцій в сучасну епоху, відхід від раціоналізованих прагматичних імперативів. *Підкреслимо, що саме об'єктивна логіка розгортання сучасного соціально-політичного і культурного життя перетворює гуманізм і філософську антропологію в новий тип світогляду – людиноцентризм.* Він не просто частина філософії в її гуманістично-антропологічному вимірі. Природне злиття філософії і антропології народжує нову дисципліну, яка акцентує увагу на вивченні проблеми людини у всіх її сутнісних аспектах. Однак, по мірі розширення знань про людину, з'являється необхідність конкретизувати вчення про людину в інформаційній сфері. В силу чого людиноцентризм – це нова якість інноваційного мислення людини, котра переважає як масштаби гуманізму, так і філософської антропології, поскільки виходить за їх межі. Адже сучасна постіндустріальна епоха – це епоха творчої людини, яка не вкладається в усталені стандарти мислення минулих епох.

Слід акцентувати увагу на те, що пошук людини в контексті філософії людиноцентризму виходить саме на ту глобальну філософську проблематику, яка відображає реалії сучасного світу. Як зазначає В.Кремень: «Поняття людиноцентризму сповнене глибокого філософського змісту. Терміном людиноцентризм позначаються різноманітні й водночас концептуально спрямовані відтінки філософської думки, об'єктом яких є людина. Тілесність, обдарованість, духовність, освіченість, моральність, егоїзм, розумність, цілеспрямованість – усе це є фрагментами постійно змінюваної картини буття людини, які розкривають її нові аспекти, але не вичерпують нескінченного змісту» [5, с. 9]. Особливого значення в сучасному цивілізаційному просторі набуває парадигма гуманізації і демократизації

усіх сфер суспільного життя. Освіта в цьому сенсі виступає провідною ланкою цього процесу, а тому переживає змін вся система управління освітою. У зв'язку з цим, відмова від системоцентричного до людиноцентричного підходу в управлінні освітою обумовлюється тим, що нині управління суспільними процесами потребує обов'язкового звернення до індивідуального світу особистості суб'єктів освітнього процесу, в яких зміст суспільних процесів розкривається в особистісному індивідуально-неповторному сенсі. Саме тому визнання людської гідності та поваги до особистості кожного суб'єкта освітнього процесу має стати основою ефективної міжособистісної взаємодії у форматі «викладач – студент» у процесі управління людськими ресурсами в системі вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних і зарубіжних вчених, що репрезентують різні світові освітні школи, слід назвати, насамперед, праці В. Андрущенка, В. Беха, В. Воронкової В. Гальперіної, Гершунського, В. Горбатенка, В. Дзоз, С. Клепка, Н. Коломінського, М. Коноха, К. Корсака, І. Предборської, Л. Рижко, М. Романенка, В. Садовничого, І. Сікорської, Н. Скотної, Т. Троїцької, П. Фрейре та інших. У низці досліджень здійснено обґрунтування гуманоцентричної та соціоцентричної переорієнтації освіти в межах ринкового суспільства на задоволення потреб особистості та суспільства, виходячи з тенденцій розвитку постсучасних соціальних та освітніх практик (В.Андрущенко, Б.Гершунський, О.Долженко, С.Клепка, В.Кремень, М.Култаєва, В.Лутай, М.Михальченко, Ф.Михайлов, Н.Піщунін, В.Розін, М.Романенко, Х.Тхагапсоев, А.Урсул, Г.Щедровицький та інші). Розв'язанню проблем управління вищою освітою, освітнього менеджменту присвячені праці П.Власова, М.Гончарова, М.Гриньової, О.Гурової, Л.Даниленко, Л.Карамушки, В.Крижко, І.Лікарчука, В.Маслова, А.Моїсеєва, М.Поташніка, В.Симонова, Н.Ушакової, В.Шаркунової, О.Штепи та інших. Разом з тим, як слушно зазначає О.Гурова, в нашій країні на сучасному етапі немає єдиної думки щодо шляхів розв'язання проблеми реалізації загальних принципів управління в освітніх закладах [3]. За останні роки визначилася тенденція збільшення наукових досліджень з питань управління вищою освітою з позицій людиноцентристського підходу до суб'єктів освітнього процесу, що є результатом суспільних змін в процесі гуманізації освіти. Це висвітлено у роботах В.Бондаря, Л.Даниленко, В.Олійника, В.Пекельної, П.Третякова.

Формулювання цілей статті. Мета статті: на основі застосування філософського принципу людиноцентризму визначити мотиваційні фактори професійної діяльності викладачів як суб'єктів освітнього процесу в умовах реформування вищої освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слід погодитися з думкою, що необхідною та достатньою умовою стійкого розвитку суспільства є наявність людей, здатних пропонувати та втілювати в життя ідеї, які забезпечують, за їх реалізації, зростання можливостей суспільства. Водночас, зростаючі можливості суспільства використовуються найбільш

ефективно, якщо суспільство формує людину, здатну пропонувати та втілювати в життя ідеї. Сформовані умови є справедливими для будь-якого типу суспільства, будь-якої країни, будь-якої організації, незалежно від її політичного устрою та форми власності. Так, В.Бондаренко, розглядаючи розвиток усього людського співтовариства з позиції досягнення певної єдиної цілі, логічно доводить, що саме людина в усьому різноманітті її потреб та їх задоволенні і є такою ціллю розвитку суспільної системи [3]. Сучасна освітня практика ґрунтується на філософських засадах гуманістично-орієнтованого підходу, який реалізується через принцип людиноцентризму. Як зазначає В.Кремень, людиноцентризм – це філософія гуманістично-орієнтованого підходу до соціальних відносин і особистості. Вона повинна бути спрямована на подолання внутрішньої порожнечі, фактичної руйнації свідомості та світогляду. Розвиток і втілення в практику життя філософії людиноцентризму є однією з головних умов формування і становлення сучасної системи соціальної допомоги і соціально-орієнтованої держави. Система принципів розвитку соціальної держави передбачає, що головною цінністю в її концепції виступає людина, її розвиток, самореалізація. Можна стверджувати, що соціальна держава діє для і заради людей, і саме люди відтворюють її основні принципи і ідеї [6; 7]. Ця теза свідчить про провідну роль освіти в розбудові і функціонуванні соціальної держави. Багато вчених, мислителів і провідних філософів сучасності розглядають освіту в контексті філософської теорії. Визначаючи, що найважливіші функції освіти – це навчання і виховання у їх безперервній взаємодії, вони вказують на те, що мета будь-якої освітньої системи полягає у формуванні такого практичного світогляду людини, який би краще поєднував її професійну діяльність з тими загальними світоглядними цінностями, які закладені в основу даної системи. Так, А. Прокопенко поняття освіти розглядає як процес (особлива діяльність людини, в ході якої відбувається засвоєння різних змістів), систему (соціальна форма організації людської діяльності з передачі та засвоєння знань) та результат (індивідуальний та суспільний набуток) [10].

В. Огнев'юк вказує на те, що з множини складових елементів освіти як соціального інституту у значенні основних треба відзначити такі: сукупність галузей освітянського знання; розмаїття форм людської діяльності, властивих для царини освіти як специфічної підсистеми суспільного життя; множина відносин, що складаються між людьми у рамках освіти як соціального інституту; мережа організацій, закладів та установ, притаманних освіті як відносно самостійному інституту суспільства; система цінностей і норм, які характерні для освітянської сфери суспільства і чималою мірою визначають її сутнісні характеристики [9]. З іншого боку, основна функція освіти (особливо вищої освіти) полягає в передачі та засвоєння соціокультурних цінностей, що сприяє подальшому розвитку людської спільноти і надає можливість формування зрілої особистості. Так, Б. Гершунський вказує на те, що зусилля сфери освіти повинні бути

сфокусовані, насамперед, на ціннісно-смісловій сфері як окремої особистості, так і соціуму в цілому [2]. У зв'язку з цим, він визначає основні завдання вищої освіти, які пов'язані з передачею і відтворенням певних ціннісно-сміслових систем: 1) трансляція з покоління в покоління і закріплення в кожному наступному з них історично складених, найбільш стабільних духовних, світоглядних і культурних цінностей відповідного соціуму, які зумовлюють глибинні підстави його специфічного менталітету; 2) збагачення індивідуальних і суспільних ментальних якостей даного соціуму загальнолюдськими моральними цінностями, що відображають об'єктивну цілісність і всеєдність людської цивілізації і природні тенденції до духовної конвергенції і поступової інтеграції різних соціумів, все більш активного діалогу культур; 3) корекція і перетворення в необхідних випадках тих ціннісних життєвих орієнтирів, які як на особистісному рівні, так і на рівні соціуму в цілому, визначають найбільш вірогідну поведінку і вчинки людей, спрямовують і концентрують їх ментальну енергію на досягнення поставлених цілей, маючи на увазі, що і цілі, та засоби їх досягнення мають затверджувати вищі моральні цінності людської цивілізації, що розвивається.

Виділені завдання освіти виступають як ціннісно-прогностичні вектори розвитку освіти в сучасному світі, особливо в умовах глобалізаційних процесів і процесів кроскультурного спілкування людей. Для досягнення цілей вищої освіти в сучасній практиці все більше використовується технологія освітнього менеджменту, який передбачає визначення цілей, завдань освітніх інституцій; їх конституювання та утворення, забезпечення формування та організацію виконання рішень в освітній сфері; підтримку функціонування та здійснення контролю за діяльністю освітніх закладів [1]. В залежності від системного рівня, слід виділити наступні рівні управління вищою освітою. Перший рівень – стратегічне управління вищою освітою (управління цілями вищої освіти). Другий – управління процесами (управління розвитком, функціонуванням тощо). Третій – організаційне управління (управління структурними перетвореннями, персоналом, ресурсами тощо). Виходячи з цього, важливою функцією управління є мотиваційна. Згідно з філософськими положеннями людиноцентристського підходу, суб'єкт освітнього процесу – це перш за все особистість, яка прагне до самореалізації і самовдосконалення. Можливість реалізувати особистісний потенціал сприяє підвищенню ефективності діяльності як суб'єктів освітнього процесу, так і системи управління вищою освітою в загалі. Саме для цього виникає необхідність виділення суб'єктивних (насамперед, мотиваційних) факторів підвищення ефективності професійної діяльності викладачів вищих навчальних закладів.

Теоретичні та методичні основи мотивації знайшли відображення у роботах таких зарубіжних дослідників, як С.Адамс, К.Альдерфер, В.Врум, Ф.Герцберг, Е.Лоулер, А.Маслоу, Д.Мак-Клелланд, Л.Портер, М.Фоллетт [12; 13] та ін. Вагомий внесок у теорію мотивації зробили Д.Богиня, Рябенко Є.М., 2014

М.Дороніна, М.Семикіна [11] та інші. Мотиваційно-цільова складова професійної діяльності викладачів була досліджена за допомогою використання методу незавершених речень. Респондентам було запропоновано відповісти на відкрите питання: «Більшість викладачів працюють, щоб...». Всього було опитано 200 викладачів вищих навчальних закладів Запорізької області. За основу класифікації контент-аналізу висловлювань була взята концепція мотивації і ієрархія потреб гуманістичного психолога і філософа А.Маслоу [8]. Актуальність кожної групи потреб представлена вагою (%) в ієрархії в таблиці 1. Фізіологічні потреби безпосередньо стосуються біологічного виживання людини. Для викладачів дана потреба дуже актуальна (40%) і пов'язана із забезпеченням їжею, житлом, одягом тощо. Фрустрація даних потреб заважає реалізації потреб вищого рівня. Актуальність цих потреб пов'язана із загальним кризовим соціально-економічним станом системи вищої освіти в Україні, незадоволеністю викладачів державних учбових закладів своїм матеріальним і фінансовим станом. Потреби безпеки і захисту відображають зацікавленість в довготривалому виживанні. Сюди включені потреби: у організації, стабільності, в законі і порядку, в передбаченості подій. Для викладачів ці потреби не актуальні і тому не виступають провідним мотивом діяльності.

Таблиця 1 – Мотиваційні фактори професійної діяльності викладачів ВНЗ

Потреби	Зміст висловлювань		(%)
Фізіологічні (вітальні) потреби	Жити, одержувати стабільну зарплату, прогнотуватися, існувати,; мати засоби для існування; заробити на життя; утримувати сім'ю, забезпечити собі і своїй сім'ї скільки нібудь нормальне існування; абияк звести кінці з кінцями; вижити.		40
Потреби в безпеці	Сподіватися на світле майбутнє, мати стабільне місце роботи, для стабільності і стійкості.		1.5
Потреби в приналежності і любові	Спілкуватися з колегами по своїх напрямках; одержати задоволення від спілкування з колегами, студентами; тому що цікаво працювати із студентами.		6
Самоповага: значення, компетентність	Щоб мати статус викладача вузу; соц статус; виконати чесно професійні обов'язки; підвищити свій авторитет; самостверджуватися; отримати науковий ступінь		2.5
Самоактуалізація: реалізація потенціалу	Інтернальність (27%)	Екстернальність (23%)	50
	Реалізувати свої знання і досвід; реалізуватися як вчитель і учений; реалізувати свої професійні можливості, реалізувати себе як творчу особистість.	Передати свої знання студентам; виростити дійсно гідне майбутнє нації, просунути науку вперед.	

Потреби приналежності і любові пов'язані з прагненням встановлювати відносини прихильності з іншими в своїй групі. Особливістю цієї групи потреб викладачів є актуальність сфери міжособистісного спілкування з колегами і студентами, проте вага даної групи в ієрархії відносно невисока (ці потреби реалізуються в сімейних і особистих відносинах), і не виступає як визначальний мотив діяльності. Потреби самоповаги включають такі поняття як: компетентність, престиж, визнання, репутація, статус, оцінка і прийняття. Задоволення потреб самоповаги породжує відчуття упевненості в собі, корисності і значущості. Дані потреби не мають актуального значення для викладачів ВНЗ (2.5%), оскільки приналежність до педагогічного співтовариства системи вищої освіти вже припускає високий соціальний статус і престиж (хоча на сьогодні не зовсім ясно визначені критерії, що визначають високий соціальний статус в суспільстві).

Потреби самоактуалізації – повне використання талантів, здібностей і потенціалу особистості. Даний рівень потреб є провідним мотивом професійної діяльності викладачів вищої школи (50% в ієрархії). Потреби в самореалізації і самоактуалізації були також розподілені по напрямку локусу контролю Я: за інтернальністю (на себе) і екстернальністю (на інших). Спостерігається невеликий зсув у бік інтернальності, що пов'язано із професійною реалізацією, самоудосконаленням і творчістю. Отже, мотиваційно-цільова основа професійної діяльності викладачів вищих навчальних закладів представлена реалізацією фізіологічних потреб і потреби самоактуалізації (питома вага в ієрархії потреб – 90%). Фрустрація фізіологічних потреб відобразатиметься на здатності викладачів до самоактуалізації і самореалізації в професійній діяльності і співтоваристві, що може впливати на якість і професіоналізм викладання, демократичність у відносинах.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, людиноцентристський підхід в освітньому процесі передбачає в системі управління вищою освітою застосування технологій освітнього менеджменту на організаційному рівні. Викладачі, як суб'єкти освітнього процесу, виступають не тільки професіоналами в певній предметній сфері, але й носіями соціокультурного досвіду, суб'єктами культурного і професійного спілкування та діалогу в системі «викладач-студент». Тому, мотиваційний аспект їх діяльності, задоволеність матеріальних, соціальних і духовних потреб сприятиме гуманізації вищої освіти в цілому, що набуває особливого значення в сучасних умовах глобалізації, комерціалізації освітянської сфери і лібералізації суспільних відносин. Сучасний етап реформування вищої освіти в Україні вимагає впровадження демократичних цінностей в систему управління освітою: децентралізація управління освітою, університетська автономія, відмова від авторитаризму та ідеологічного диктату у викладанні, демократизація відносин між суб'єктами освітнього процесу тощо. Тобто основна форма соціокультурної діяльності суб'єктів освітнього процесу – вільна творчість, продуктивна діяльність у процесі розвитку освіти та

Рябенко Є.М., 2014

професійного становлення особистості, найважливішою умовою якої є творче спілкування всіх суб'єктів освітнього процесу. Саме така діяльність повинна бути основою управління вищим навчальним закладом, що дозволить підвищити ефективність професійного становлення майбутніх фахівців. Застосування принципу людиноцентризму в управлінні вищою освітою спрямоване на: формування вільної і відповідальної особистості; формування світоглядних установок, поглядів, цінностей загальнолюдського характеру; забезпечення умов для вільного самовизначення кожної людини у світоглядному просторі для прийняття нею власних цінностей у формі життєвих цілей, провідних мотивів та інтересів, прагнень, потреб, принципів тощо. В. Заблоцький важливими принципами виховання вільної особистості називає: виховання в дусі свободи; розвиток креативного ексцентризму, що передбачає міжособистісний діалог, полілог, який формує в дітей почуття того, що вони є свідомі й гідні носії прав і відповідальності, і кожний з них може оволодіти безліччю форм самоствердження і самовираження; впровадження фундаментального принципу особистісної освіти у вигляді принципу особистісних трансформацій (освіта на різних рівнях має виконувати функції чинника динамічного розвитку й «інноваційного дизайну» особистості) [4].

Отже, принцип людиноцентризму в управлінні вищою освітою є соціально-філософською передумовою посилення процесу демократизації вищої освіти. Саме поняття демократизації освіти широке та неоднозначне. Демократичність повинна характеризувати як процес навчання та викладання («демократія в аудиторії»), так і весь уклад повсякденного життя учнів і студентів («студентське самоврядування»). Не менше значення має присутність демократії в організації системи освіти в суспільстві в цілому (йдеться, насамперед, про автономність навчальних закладів). Але в усіх країнах, які хочуть вважати себе демократичними, сучасними і впорядкованими, освіта ґрунтується на певних, спільних для усіх чи більшості країн засадах. Демократизація освітнього процесу полягає в запровадженні демократичних принципів взаємодії викладача і студента, прозорість викладання без авторитарної ідеологічної спрямованості, розвинутої і дієвої системи студентського самоврядування, залучення до управління вищими навчальними закладами громадських організацій і місцевих муніципалітетів. Гуманітарний вимір освіти відкриває перспективу для справжнього демократизму освітянського процесу. Досягненню таких цілей сприятиме побудова системи управління вищою освітою відповідно принципів людиноцентризму і гуманістичної парадигми в освіті.

Список використаної літератури

1. Антонюк О. Менеджмент в освітянській сфері: концептуальні засади. / О.Антонюк // Персонал – 2006. – № 10. – Режим доступу до журн.: <http://personal.in.ua/article.php?ida=381>
2. Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века / Б.С. Гершунский. – М.: Педагогическое общество России, 2002. – 512 с.

3. Гурова О.М. Принципи освітнього менеджменту / О.М. Гурова // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – №4. – Бердянськ : БДПУ, 2005. – 210 с.
4. Клепко С.Ф. Філософія освіти в європейському контексті / С.Ф. Клепко. – Полтава: ПОППО, 2006. – 328 с.
5. Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору / В.Г. Кремень. – К.: Педагогічна думка, 2009. – 520 с.
6. Кремень В.Г. Філософія національної ідеї: Людина. Освіта. Соціум. / В.Г. Кремень. – К.: Грамота, 2010. – 576 с.
7. Кремень В. Філософія людиноцентризму як теоретична складова національної ідеї / В.Кремень // Дзеркало тижня. – 2005. – №31. – С.21.
8. Маслоу А. Дальние пределы человеческой психики / А. Маслоу. – СПб.: Евразия, 1997. – 344 с.
9. Огнев'юк В.О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку / В.О. Огнев'юк. – К.: Знання України, 2003. – 450 с.
10. Прокопенко А.Л. Зміна парадигми освіти: від традиційної до особистісно-орієнтованої (соціально-філософський аспект) / А.Л. Прокопенко // Мультиверсум. Філософський альманах: [зб. наук. пр.]. – 2006. – Вип. 56. – С. 230–240.
11. Семикіна М.В. Мотивація конкурентоспроможної праці: теорія і практика регулювання / М.В. Семикіна. – Кіровоград : ПіК, 2003. – 426 с.
12. Alderfer C.P. An empirical test of a new theory of human needs / C.P. Alderfer // Organizational Behavior and Human Performance. – 1969. – № 4. – P. 142–175.
13. McClelland D.C. Motives, personality, and society: selected papers / D.C. McClelland. – New York : Praeger, 1984. – 490 p.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Antonjuk O. Management in the educational sphere: a conceptual framework. / O.Antonyuk / / Staff - 2006. - № 10. - Access to the journal.: [Http://personal.in.ua/article.php?id=381](http://personal.in.ua/article.php?id=381)
2. Gershunsky BS Philosophy of Education for the XXI Century / BS Gershunsky. - Moscow Pedagogical Society of Russia, 2002. – 512 p.
3. Gurov AM The principles of educational management / O. Gurov // Proceedings of Berdyansk State Pedagogical University (Teaching Science). - № 4. - Berdyansk: BDPU, 2005. - 210 p.
4. Klepko SF Philosophy of Education in the European context / SF Riveting. - Poltava: POIPPO, 2006. - 328 p.
5. Flint V. Philosophical anthropology in strategies of educational space. / VG Kremen. - K.: Pedagogical ideas, 2009. - 520 p.
6. Flint V. Philosophy national idea: Man. Education. Society. / VG Kremen. - K.: Gramota, 2010. - 576 p.
7. Flint V. Philosophical anthropology as the theoretical component of the national idea / V.Kremin // Mirror of the week. - 2005. - № 31. - P.21.
8. Maslow A. The Farther Reaches of the human psyche / Maslow. - St. Petersburg.: Eurasia, 1997. - 344 p.
9. Ognevyuk VA Education in the value system of sustainable human development / V.A. Ognevyuk. - K.: Knowledge of Ukraine, 2003. - 450 p.
10. Prokopenko AL Changing education paradigms: from traditional to student-centered (social and philosophical aspect) / AL Prokopenko / / Multiversum. Philosophical Almanac: [Collected Works.]. - 2006. - Issue. 56. – P. 230-240.
11. Semykina M.V. Motivation competitive labor: theory and practice of regulation / M. Semykina. - Kirovograd: PIC, 2003. - 426 p.

12. Alderfer C.P. An empirical test of a new theory of human needs / C.P. Alderfer // Organizational Behavior and Human Performance. – 1969. – № 4. – P. 142–175.

13. McClelland D.C. Motives, personality, and society: selected papers / D.C. McClelland. – New York : Praeger, 1984. – 490 p.

Е.Н.РЯБЕНКО (кандидат философских наук, доцент кафедры менеджмента организаций Запорожской государственной инженерной академия)

Запорожский областной совет, Запорожье

**ПРИНЦИП ЧЕЛОВЕКОЦЕНТРИЗМА В УПРАВЛЕНИИ ВЫСШИМ
ОБРАЗОВАНИЕМ: МОТИВАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ КАК СУБЪЕКТА
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА**

Рассмотрены особенности реализации философского принципа человекоцентризма в управлении высшим образованием. Исследованы мотивационные факторы преподавательской деятельности в современных украинских высших учебных заведениях.

Ключевые слова: человекоцентризм, образование, управление образованием, образовательный менеджмент, мотивация, потребности

E.RYABENKO (PhD, assistant professor of the department of the Business Management Department Zaporozhye State Engineering Academy)

Zaporizhzhya Regional Council, Zaporozhye

**ANTHROPOLOGIC PRINCIPLE IN THE MANAGEMENT OF HIGHER
EDUCATION: MOTIVATIONAL ASPECTS OF PROFESSIONAL TEACHER
EDUCATION PROCESS**

The features of the philosophical principle anthropologic in the management of higher education. Investigated motivational factors teaching in modern Ukrainian universities. It is emphasized that this objective logic deployment of modern socio-political and cultural life transforms the humanism and philosophical anthropology into a new type of world - anthropocentrism. Proved that under the provisions of philosophical anthropological approach , an educational process - is primarily a person who strives for self-realization and self-improvement. Ability to realize personal potential improves performance as subjects of the educational process and the system of higher education in general. This is why there is a need for subjective (especially motivational) factors improve professional academics. Determined that the principle of anthropocentrism in managing higher education is a social and philosophical assumptions strengthen the process of democratization of higher education. The concept of democratization of education broad and ambiguous. Democracy should be characterized as a process of learning and teaching ("Democracy in the audience"), and the entire way of everyday life of students ("student government"). Revealed that the current stage of the reform of higher education in Ukraine requires the implementation of democratic values in management education: the decentralization of the education department, university autonomy , the rejection of authoritarianism and ideological dictatorship in teaching , the democratization of relations between subjects of the educational process and so on. That is the main form of socio-cultural activities of the educational process - free creative, productive activities in the development of education and professional development of the individual, which is essential for the creative interaction of all subjects of the educational process. Such activities should be the basis of higher education institution, which will increase the effectiveness of professional development of future professionals. It is concluded that the democratization of the educational process lies in implementing democratic principles of

interaction of teacher and student teaching without transparency authoritarian ideological orientation, and developed an effective system of student government involvement in the management of higher education institutions NGOs and local municipalities. Humanitarian dimension of education opens up prospects for genuine democracy educational process. As teachers and students are full subjects of higher education. The achievement of these goals will contribute to building a system of higher education.

Key words: anthropocentrism, education, higher education, education management, education management, motivation and needs.

Стаття надійшла до редколегії 27.09.13

Прийнята до друку 02.10.13

Рецензент: д.ф.н., проф. Воронкова В.Г.